

Høringssvar fra undervisere og forskere i barnehagelærerutdanningen

Vi støtter ekspertutvalgets anbefaling om økt bemanning og jevnlig profesjonsutvikling av ansatte i barnehagen. Det er positivt at man legger føringer for å systematisk arbeide med profesjonsutvikling med vekt på veiledning og faglig refleksjon i personalet, men vi er skeptiske til tanken om å innføre Trygg før 3 og CLASS som «obligatorisk metode». Her mener vi kommunene og barnehagene selv må kunne avgjøre hvilke arbeidsmåter de vil ta i bruk. Å innføre program som krever sertifisering truer barnehagelæreres tiltro til eget faglig skjønn, og det vil kunne svekke den faglige autonomien til barnehagelærerprofesjonen.

Vi er kritiske til ekspertgruppas anbefaling om å innføre veiledet lek som metode for læring. Veiledet lek bygger på en forståelse av lek som er i strid med FNs barnekonvensjon der lek begrunnes for sin egen skyld og ikke som middel for å nå et mål.

Vi er kritiske til forslaget om å implementere Lekbasert læring i barnehagelærerutdanningen, da det ikke ligger til utdanningens mandat å utdanne studenter innenfor bestemte pedagogiske program. I Forskrift om rammeplan for barnehagelærerutdanning heter det at utdanningen skal ha en helhetlig pedagogisk tilnærming til *lek*, omsorg, læring og danning. Det innebærer at det mangefasetterte fenomenet lek blir belyst og utforsket fra et bredt spekter av teorier og empiriske studier. Universiteter og høgskoler kan heller ikke gis pålegg eller instruksjoner om læreinholdet i undervisningen, i henhold til UH-loven §3a.

Ekspertgruppen har til hensikt å foreslå tiltak i utdanningssystemet som påvirker blant annet barnas trivsel. Det er vanskelig å se hvordan de foreslåtte tiltakene har til hensikt, eller dokumenterer, en økning i barns trivsel. Tvert imot er det godt dokumentert i kvalitative studier at barns egeninitierte lek fremmer trivsel og glede. Vi stiller oss derfor undrende til at det ikke vises til norske studier av hva barn selv erfarer er viktig for deres trivsel i barnehage, skole og sfo i kunnskapsgrunnlaget. I stedet bygger de nesten utelukkende på effektstudier. Vi mener ekspertgruppen ikke problematiserer at et økt læringstrykk gjennom fokus på akademiske ferdigheter i barnehage og skole, kan stå i et direkte motsetningsforhold til forvaltningen av barndommens egenverdi.

I rapportens hovedbudskap på s. 3 kan vi lese: "Barn av foreldre med lav utdanning har i gjennomsnitt svakere selvregulering, arbeidsminne og ordforråd, vansker med å tilpasse seg pedagogiske aktiviteter, og høyere forekomst av adferdsproblemer". Vi er av flere grunner bekymret for hvordan en sånn retorikk kan føre til et syn på, og en omtale av, barn og foreldre som undergraver barnehagens verdigrunnlag og barnesyn. Å vise til en samfunnsgruppe ut fra et

gjennomsnitt av svakere akademiske ferdigheter, kan også bidra til å undergrave nyanser, og ikke minst til å ikke fokusere på hvilke ressurser som finnes hos det enkelte barn og familie.

Overgang barnehage - skole

Den forskningsbaserte kunnskapen rapporten bygger på er i hovedsak internasjonale studier og mange er av eldre dato. Man kan spørre seg hvor relevante disse studiene er for barn som skal begynne på skolen i Norge i dag. I Norge har det vært gjennomført flere reformer de senere år og vi merker oss at studier og evalueringsrapporter relatert til disse i svært liten grad er inkludert i kunnskapsgrunnlaget. I rapporten refereres det blant annet til internasjonal forskning som viser at barn fra lavere sosial bakgrunn har et dårligere utgangspunkt før de starter på skolen og at de samme barna er i risiko for negative erfaringer i forbindelse med skolestart (LoCasale-Crouch mfl., 2008; Schulting mfl., 2005). I en nordisk kontekst viser nyere forskning fra Danmark (Andreassen & Lausten, 2019) at barns erfaringer med selve skolestarten er av stor betydning for om de trives og fullfører skolegangen. Dette uavhengig av deres sosiale bakgrunn. Slik vi leser rapportens omtale av utfordringer knyttet til overgangen fra barnehage til skole synes det som om det er barnet som i hovedsak skal tilpasse seg og klargjøres for skolen. Her vil vi minne om at det ikke kun er barna som skal tilpasse seg skolen. Skolen må også kunne tilpasse seg barna.

SFO

I rapporten foreslås det at man kan bruke SFO til å gjennomføre tiltak der man vet at det er mulig å oppnå positive effekter, som smågruppeundervisning og lekbasert læring (se blant annet s.149). Slik vi leser anbefalingen kan anbefalingen være i strid med opplæringsloven som pålegger skolefritidsordninga å legge til rette for lek, kultur- og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna. Barns rett til lek og fritid er også nedfelt i Barnekonvensjonen, artikkel 31. Her heter det at «Barns lek er enhver oppførsel, aktivitet eller prosess satt i gang, styrt og strukturert av barna selv; den finner sted når og hvor mulighetene oppstår. Omsorgspersoner kan bidra til å skape miljøer der lek foregår, men lek i seg selv er ikke obligatorisk...» (Konvensjon om barns rettigheter, 2013, s. 5). Barns rett til lek og fritid er også beskrevet i Rammeplan for SFO (s. 7) der det sies at SFO skal bidra til trivsel og glede i selvvalgt lek og tilrettelagte aktiviteter, og gi rom for rekreasjon og hvile.

Ekspertutvalget anbefaler også at barn, og spesielt de som presterer dårlig på skolen, må få tilbud om inntil 60 minutters hjelp per uke til skolearbeid på SFO. Tatt i betraktning den kunnskapen vi har om den selvvalgte lekens betydning for vennskap og trivsel i skole og SFO er vi bekymret for hvilke konsekvenser et slikt tiltak kan ha. Tiden barn benytter i SFO er for mange svært begrenset. Vi er bekymret for hva barna som vurderes "å prestere dårlig på skolen" mister og på hvilken måte det kan

gå ut over deres trivsel på skolen. Vi vil minne om at antall timetall for elever i norsk skole har økt betraktelig de siste 20-30 årene. I tillegg til at 6-årsreformen (L-97) ga ett ekstra skoleår, har det blitt lagt til timer tilsvarende enda et år for norske elever. Vi har ingen forskning som viser at «mer skole» og lengre skoledager fører til større grad av læring og læringslyst blant elevene. Det vi vet fra flere nasjonale og internasjonale studier er at den frie leken er svært viktig for barnas trivsel i SFO. Vi vet også at det er den frie leken barna savner i overgangen fra barnehage til skole. Med bakgrunn i denne forskningsbaserte kunnskapen bør SFO fortsatt være et tilbud som imøtekommer barnas behov for selvvalgt lek og aktivitet.

Ekspertgruppen mener at de “kvalitetshevende tiltakene” skal la seg gjennomføre “uten ekstra bemanning». Dette er betenkelig. Den veiledende normen for bemanning i SFO er hele 15 barn pr. voksen og det er ingen nasjonale krav til pedagogisk kompetanse til de ansatte. I tillegg til en grunnleggende skepsis til de foreslåtte tiltakene vil vi påpeke at bemanningssituasjonen i SFO allerede er utfordrende. Vi stiller vi oss derfor svært kritiske til ekspertgruppens konklusjon.

Ekspertgruppen foreslår (side 167) “at det opprettes et nasjonalt forløpsregister med individdata for barn i barnehager og skoler. Som et minimum bør et slikt forløpsregister inneholde informasjon som knytter hvert enkelt barn til den barnehagen og skolen det til enhver tid går i/på” Et slikt register, og muligheten for å koble det til data fra andre kilder, griper inn i personvern hensyn. Ekspertgruppens behandling av dette hensynet er mangelfullt. Det nevnes, men konsekvensene av et slikt register kan være langt mer inngripende enn det som kommuniseres. Tilsvarende initiativ eller forslag som er løftet fram tidligere av andre utvalg, har blitt kritisert og avvist av Datatilsynet.

Et siste punkt vi reagerer på er sammensetningen av ekspertgruppa. Gruppa har ingen representanter fra profesjonene som arbeider i barnehage, skole og SFO. To av ekspertgruppas medlemmer har vært med på å utvikle flere av verktøyene som i rapporten blir fremmet som tiltak i både barnehage og skole. Dette reiser habilitetsspørsmål, som burde vært presentert åpent og problematisert.

Skrevet av:

Hilde Therese Løvig-Larsen, førstelektor i pedagogikk

Hilde Dehnæs Hogsnes, førsteamanuensis og postdoktor i pedagogikk

Inger Johanne Riis Tollnes, universitetslektor i pedagogikk

Sonja Bjørnbak, førstelektor i pedagogikk
Kathrine Brekke, førstelektor i pedagogikk
Solveig Nordtømme, førsteamanuensis i pedagogikk
Janken Haagenrud, førstelektor i pedagogikk
Mari Pettersvold, førsteamanuensis i sosiologi
Merete Mortensen, stipendiat i pedagogikk
Bjarne Isaksen, førstelektor i pedagogikk
Veronika Sørensen, førstelektor i Pedagogikk
Camilla Heimstad-Bergseng, universitetslærer i pedagogikk
Signe Ringhus Norrman, universitetslektor i pedagogikk
Kristin Rydjord Tholin, dosent i pedagogikk